Førsteblad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 64.

Fylke: Rogaland.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Imsland.

Emne: Død og Begravelse.

Bygdelag: Vindastronnå.

Oppskr. av: Bernh. Skipevag

Gard: Rønnevik.

(adresse): Rønnevik.

G.nr. 99 Br.nr. 1.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. ja.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke): og i samrad med ordf.h.v.Bjørn Nybru,Imsland fødd 1866.-bonde.

SVAR

1/ Når ein høyrde Kattugla skreik rundt dørene om kveldane,eller at ein etter vegane i skog og mark,kom over kvister eller greiner som lag i kors-som ein kross.Det skulde vera dødsvarsler.

2/3/4/ Kjenner ikkje til noko slikt.

5/Ja fegdalus har ein høyrd gjete,men aldri set sorten.

6/ Ja nar ein som lag sjuk,pludseleg fekk betre appetitt,då sa dei "han var feig." hadde ikkje lenge att.

Dødsleiet:

7/ og 8/ Kjenner ikkje til dette her.

9/ Om vedkomande lag pa hanefjør,so skulde han ikkje døy.

10/ Ja, 11/Det var vanlegt at dei sende bod etter presten,til den som lag sjuk -pa det siste,for a få nadverden.

Det var ein gamal husmann som skulde henta presten,til husbonden sin som lag pa det siste,for a gjeva han nadverden,so la husmannen til, da presten hadde lova a koma:"At han-husbonden-vilde no prøva på alle voner." Dette hende for omlag 50 år sidan.

12/Ja dei nermaste slegtningar.

13/Ja ofte det og likeeins om korleis det skulde delast det som var han eller henne. *alt etter.* Dette galdt helst eldre folk.

~~14/~~ Tida millom dødsfallet og begravelsen.

14/ Han fekk slutta no, eller ho fekk kvila no;-er død no.

15/Ja kunne nok henda desse råder vart brukt,men det var ikkje vanlegt

16/ Nei.

13136

2

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

17/ Ja,dette vart ofte gjort.

18/ Ja dette vart gjort tidlegare og no.

19/Nermaste slegta.

2o/Ein av borna eller ~~xxxxxxx~~ tenestfolket.

Bemannen-beakona var helst ei eldre kvinna av slekta eller narmaste grannar.Om det var ei av slekta,so måtte ho bu i grannelaget.Det hende og at mannfolk bad,men skjeldnare.

21/ Kjenner ikkje til det.

22/Ja alle desse tinga som er nemde,vart som oftast gjort.

23/Dette vart gjort dei fyrste 2-3 timane.

24/ På eit bord eller benk,gjerne på bord som vart lagt på nokre kassar med eit laken over.

25/ Nei.

26/~~Det~~Ligg på likstrå.Det er rimeleg at namnet kjem av å liggja på halm eller ~~xxx~~ strå.Men ingen no kan hugsa,at dei har låge på halm eller strå.No vart det sagt at"Dei ligg på Likstrå",sjølv om dei ligg på bord eller benk.

Ei 82 år gamal husmannskona/Liva Sagflota som døydde i 1896,bad om fyrr ho døydde at dei ikkje måtte ta høy eller halm frå krøteri og leggja henne på i kista,dei kunne finna mose og lyng og ha under.Ho var sers dyrekjær.

27/ Ja,som regel det.

28/ Ja,det vart oftast gjort.

29/Ja truleg det,men dette kjenner eg ikkje til,sjå under 26.

3o/ Strakst.Innan 2-3 timar.

31/Nokon visse i grannelaget-helst/eldre kvinnor.

32/Ikkje serskilt,men myrkkledd.

33/ Ja på kvinnorne og kjemma på mannfolkog.

34/ Ja visst det ikkje var gjort nyss på forhand.

35/ Ja. 36/ Ja.

37/Nei,har aldri høyrd gjete det.

13136

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Likklær.

38/ Kle liket eller sveipa liket.

39/ Likskjorta.

4o/ Liklaken-omlag 2,25 m. langt,1,8 -2 m breidt.

41/Ja kunne nok hende det,om dødsfallet kom xx ikkje lenge etter.

42/I underklær ikkje overklær,det me kjenner til no.

43/Ja det har nok hendt.Eldre folk kan nok ha ordna seg med likskjorte.

44/Fra gamalt lin,i seinare tid tynnt lerret.

45/Nei,ikkje det me kjenner til.

46/Sokkar,men ikkje skor.

47/Eldre kvinnor ei kvit linhua,

48/Var nok det,men kan ikkje nemna noko spesielt.

49/Nei,kjenner ikkje til det.

5o/Ja,helst båe deler.

51/For omlag loo år sidan.

52/Ja,av lerret.

53/Ja,det kan nok nemnast som svøp og-båe deler.

54/Nei. 55/Helst set på som noko fårligt.

56/Nei. 57/Kjenner ikkje til det.

58/Ja båe deler.

59/Ja. 6o/Bastetau og vidjer.

61/Bygdesnekkrer.

62/Svart og fargen vart laga av kynrøk.

63/So smått for 3o-4o år sidan,helst til born.

64/Kjenner ikkje til det.

65/Høvelspo og halm,mose og lyng.Sjå under 26.

66/Ja om ein hadde det for handa,

67/Alltid ferdug og alltid kvit.

68/Fra gamalt,so la dei tildels salmebok og ring på fingeren,men dette er no meire slutt.

13136

69/Ja. 7o/Ja i eldre tider.

71/Kjenner ikkje til dette.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

72/ Ja ei som lukta sterkt.

73/Nei.74/Ja.Kistelegg.

75/Ja,bevertning,men ikkje dans.

76/Som regel i ei av stovene i huset,Om sumaren kunne det og vera at kista vart sett på ein sval stad.

77/Ja i eldre tider vart nok dette gjort,men ikkje no.Vinduerne vart no framleis tildekka.

78/Kjenner ikkje til at her vart pynta.

79/?.80/?.81/Ja dette vart nok gjort,men ikkje i alle høve.

82/Ja som regel det.

83/Om vinteren vart oftast loket lagt på,om sumaren berre eit laken.

84/Eit kvitt plagg.

85/Salvet.

86/Ja ofte det-både voksne og born.

87/Nei,kyrkjegarden er ved kyrkja på Imsland for heile bygda.

88/fell burt.

Sorg.

89/Ja.90/Alt skulde då gå rolegt og stillt for seg.

91/Ja,minst eit halvt års tid.

92/Ikkje fyllelag,dans og kortspel.

93/Dei syrgjande var som regel svartkledd.

94/Nei,men ho måtte no alltid vera sers myrkkledd.

95/Nei.96/Nei.97/Nei.

Syngja ut liket.

98/Ikkje noko viss dag,men aldri sundag.99/~~Likferd~~/men og begravelse. eldre folk sa og sælabad.

100/Mykje etter ~~xxxxx~~ som der var folk og ver til.Liket vart oftast sunge or huset,men var veret fint og mykje folk,so vart ~~oftast~~ og kista boren ut på tunet.

101/Ja,under songen.

102/Kjenner ikkje til dette.

103/ Ja,helst på eit bord ved siden av.

104/To,kjenner ikkje til at der vart gjort nokon skilnad på det.

13136

1o5/~~Toma~~ To menn bar dei fyre kista utfor døra.

1o6/Som regel 2.voksne menn.

1o7/Utfor døra.

1o8/Nei,sløkte dei og sette dei inn.

1o9/Vart nok brukt i eldre tider,men ikkje no lenger.

11o/Ja,det er diverre lite me veit om dette.Det var slutt fyrr vor tid.

111/?~~E~~Fyre vor tid.

112/Nei.113/Ja,dei brukte liktonar.

114/Ja heime eller i kyrkja.

115/For 2o-3o år sidan.

116/Kjøgemeisteren og 1.mann med ham.

117/Det har ikkje vore gjort i seinare tider.

118/?.119/Naboarne,husmenn seinare ~~husmenn~~ søner til avlidne.

12o/Ja i eldre tider.121/No er det helst nermaste skyldfolka som ber.

122/Med fotenden fyrst.

123/Ikkje no,men har høyrd gjete det.

124/Nei.125/Ja,dette vart gjort enno.

126/Ja.127/Kjenner ikkje til dette.

128/Alle deler,kvinner og menn,born og vaksne.

129/Nei,alle deler.

13o/Vistnok lenge fyrr vor tid.

131/Ja,var det visst tidlegare og.

132/Pyntet med hakket bar av einer eller gran.

133/Ja med hakket bar.

134/Ja,dei seinste 2o-3o år.

135/Slegtningar,naboar og venner.

136/Nei,då vart dei som oftast tekne ned.

137/Ja hest det,men inga fast regel.

138/Ja,serleg i grannelaget der gravferda er.

139/Ja.~~14o/Ja/x141/~~14o/Nei.141/Ja.142/Nei.

143/Ja omlag 1 km.opp frå kyrkja ligg ein stor flat stein,som det var vanlegt å setja kista på og kvila.Han vart den dag idag kalla liksteinen

13136

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

144/Har ikkje høyrd nokon regel om det.

145/La gjerne eit teppe eller åkle på sleden under kista.

146/Nei,men ein roleg stø hest.

147/Nei,kjenner ikkje til det.

148/Ja.149/Kjørte fortare,men inga kappkøyring.

150/Ein vaksen kar,oftast ein som var kjend med hesten.

151/Ja.152/Nei.153/Kista vart då bora av 4 eller 6.mann.

154/Ja,har høyrd gjete det.

155/Ja,dei snakka om det-då visst eldre folk.

På kyrkjegarden.

156/Oftast dei same som hadde bore kista ut or huset.Inga krakk.

157/Kjenner ikkje til dette.158/?

159/4-6 mann av likferdslaget.Inga faste til det.

160/Nei.161/Ja/162/Nei.163/Ja.164/Ja.165/Nei.166/Nei.

Graven.

167/ For enn 150 -200 år sidan.

168/Gravar og hundafut.

169/Solenge nokon kan huska det,so har her vore fast gravar.

170/Ieldre tider,hendte det-når fatigfolk vart gravlagd-at likferdsfylgjet
kasta opp grava.,og kasta på,når kista var senka.

171/Nei.Berre presten.

172/Det var ein vanleg skikk,som høyrde kyrkja og kyrkjelivet til.

173/Ja det skal vera gjort her og det.

174/Så ymse det.Inga fast regel.

175/Nei,det er når det passer for vedkomande slegtningar.Men ved større
høgtider og bispevisitaser,kan det ofte verta gjort noko ekstra.

Særlige tilfelle.

176/Ja,no dei siste 50 åra,men ikkje tidlegare-eldre tider.

177/Ja,over kyrkjgardsmuren og inga ringjing.

178/Kjenner ikkje til det.179/ I ei kro av kyrkjegarden. 13136

180/På vanleg måte,eller ned i ei onnor grav. 181/Nei,i ei onnor grav.

Gravøl.

182/Likferd,eldre folk sa og Sælabad-men ikkje dei siste 5o år.-

183/Helst midtaldra kvinnor,men og menn.Ikkje fast beamann.

184/So nokolunde likt det.No tildags vart som regel alle i grenda bedne i likferdene,men til bryllups vart ikkje alltid det gjort.

185/A-lltid svartkledd.Inga sers stav.

186/Høgtidssamt.

187/"Om beamannen trefte nokon ute,so måtte dei alltid gå inn for å seia fram bedinga.Når dei hadde snakka litt,so reiste beamannen/eller beakona seg opp og byrja høgtidssamt."Eg skulde helsa frå (so sa dei namnet på slegta dei bad for-kona-manneller borna til avdøde)om dei vilde vera gilde å møta opp (dag og tid)og fylgja avdøde (namn)til grava."
Etterpå skulde bearen ha bevertning.

188/Ja.189/Nei ikkje utan dei budde langt borte.

19o/For grannane 2 dagar og for tilreisande skyldfolk gjerne 3 dagar. frå dei kom,til dei reiste att.

191/3.mål fyrste dagen og 2.andre for naboarne.

192/Nei har ikkje høyrd gjete det.Fyre kyrkjeferda var det mjølkesupa, poteter og saltsprengd fisk.Etter kyrkjeferda kokt ferskt kjøt.

193/Nei.194/Ja.195/Nei.

196/Båe deler.197/Born og tenarar.198/Nei.

199/Inga fast regel med det.

2oo/Sendinga var oftast-ja som regel-eit dravlefat med ein haug med lepse og vaffelkaker oppå-gjerne 1o-15 lepser.
Halve og heile sendingar har ein ikkje høyrd gjete,men fata kunne vera store og små og likeeins talet på lepserne,kunne ymse.

2o1/Dei siste 3o åra so har gravferda berre vara ein dag.No møter som regel folk opp i kyrkja,og so vart der servert kaffi og smørbrød på bedehuset til dei frammøtte.Folk møter då oftast utan førnad.

2o2/Til middagen på bordet saft og vatn.

2o3/Ja,ein kan vel seia det.

2o4/Ja-Krans eller blautkaker-fløytekaker.

13136

8

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

2o5/For omlag 3o-4o år sidan.

2o6/Ja til å byrja med vart han laga heime,av blomar og mjølberblad.

2o7/Ja frå dei neraste.For 15-2o år sidan.

2o8/Ja.2o9/Båe deler.

21o/I heimen er det kjøtmiddag,på bedehuset kaffi og smørbrød.Som regel er nermaste slegta med heim til sørgehuset,til middag etter jordfestinga.

211/Ja når tilhøva er slik,so vart ofte dette gjort.

212/ Visstnok for 7o-8o år sidan.

13136